עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה כב סמג עשין ר טוש"ע א"ח סי' תפט סעיף א [וע' אלפס סוף ערבי פסחים דף קח. וכרא"ש שם סי' מ]:

דכתיב [1]ופנית בבקר והלכת לאהליך תנן עצרת שחל להיות ערב שבת ב"ש אומרים יום טבוח אחר השבת וב"ה אומרים אין לה יום טבוח מאי לאו אין לה יום טבוח כלל לא שאינה צריכה יום טבוח ומאי קמ"ל דמקרבינן ביומיה הא איפליגו בה חדא זימנא דתנן ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם אבל לא עולות וב"ה אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קא אמרי ב"ש משום דאפשר למחר אבל (א) הכא אימא מודו להו לב"ה ואי אשמעינן בהא בהא קאמרי ב"ה משום דלא אפשר למחר אבל בהא אימא מודו לב"ש צריכא ת"ש מי שלא חג שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג ויו"ט [א] הראשון של עצרת שוב אינו חוגג מאי לאו יו"ט של עצרת לא יום טבוח אי הכי ניפשוט מינה דחד יום טבוח אימא ימי טבוח ת"ש ב)דתני רבה בר שמואל אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנויו אף עצרת למנויה מאי לאו גמר מחדש מה חדש יום אחד אף עצרת יום אחד אמר רבא ותסברא אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן והאמר אביי ג)מצוה למימני יומי דכתיב [2]תספרו חמשים יום ד)ומצוה למימני שבועי דכתיב [3]שבעה שבועות תספר לך ועוד חג שבועות כתיב דבי ר"א בן יעקב תנא אמר קרא [4]וקראתם [5]ובקצרכם איזהו חג שאתה קורא וקוצר בו הוי אומר זה חג עצרת אימת אילימא ביו"ט קצירה ביום טוב מי שרי אלא לאו לתשלומין ואע"ג דאיתמר דר"א א"ר אושעיא אצטריך דר"א בן יעקב דאי מדר"א א"ר אושעיא הוה אמינא מה תשלומין של חג המצות אסור בעשיית מלאכה אף תשלומי עצרת נמי אסור בעשיית מלאכה קמשמע לן דר"א בן יעקב ואי מדר"א בן יעקב

לא

ופנית בבקר. שהוא חול המועד דאלו ביו"ט תחומין אסור: **אין לה יום טבוח כלל.** אם לא הקריבם ביו"ט עוד אין להן תשלומין: **אבל בהא.** בעצרת שחל להיות בערב שבת אימא מודו לב"ה ויקרבו ביו"ט דהא מחר שבת היא ולא קרבי ומתוך שאתה מתייאש מהן אתה בא לפשוע שלא תקריבם עוד: **מנה ימים.** שלשים יום: **וקדש חדש.** למוספין: **מנה ימים.** חמשים יום: **וקדש עצרת.** בקרבנותיו: **מה חדש.** קדושתו באחד ממנוייו: **אף עצרת.** קדושתו באחד ממנוייה: **האמר אביי.** במס' מנחות מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי: **דבי ר"א בן יעקב תנא.** מהכא נפקא לן תשלומין לעצרת: **וקראתם בעצם היום הזה.** ובחג השבועות כתיב וסמיך ליה ובקצרכם את קציר ארצכם שאתה קורא מקרא קדש וקוצר: **הוי אומר זה עצרת.** דהאי קראי בעצרת כתיבי: **אלא לתשלומין.** לאחר יו"ט קאי וקורא אותן מקרא קדש לענין תשלומין ומותרין במלאכה:

לא

דכתיב ופנית בבקר. פרש"י בחוש"מ דאי ביו"ט אסור משום תחומין ולא יתכן דהתינח לר"ע ג) לרבנן מאי איכא למימר דליכא איסור תחומין דאורייתא וי"מ די"ב מילין אית להו שפיר לרבנן תחומין והכי איתא בירושלמי הממור מכולן י"ב מילין כנגד מחנה ישראל והש"ס שלנו לא ס"ל (ב) דהא בפ' כלל גדול (שבת סט.) גבי שכח עיקר שבת דבעי דידע ליה לשבת במאי דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע ולא קאמר לדברי הכל וכן בפ' בתרא דביצה (דף לו:) גבי אין רוכבין מוקי טעמא בגמרא שמא ילך מחוץ לתחום ופריך ש"מ תחומין דאורייתא אלא גזירה שמא יחתוך זמורה אלמא דרבנן לא מודו כלל בתחומין ובפ"ק דר"ה (ד' ה.) פרש"י דאי (ג) משום י"ט פשיטא [שהרי הוא יום] שיתחייב להתראות פנים בעזרה ור' עזריאל מצא בתוספתא (ד) דתניא בליל יו"ט האחרון חוזרין לבתיהן כדכתיב ביום השמיני שלח את העם (מלכים א ח) יכול שאין טעונים לינה ת"ל ד) וביום עשרים ושלשה לחדש שלח את העם הא כיצד נפטרו (ה) והשכימו והולכי' למחרת יום שמיני שהוא כ"ג ועוד הביא הר"י ראיה מההיא דלולב וערבה בשמעתין דאמר זמן כשמיני של חג שהבכורים טעונין לינה משמע לינה דומיא דבכורים שהם יום אחד ועוד תני בספרי בפרשת ראה והלכת לאהליך מלמד שטעונין לינת רגלים אין לי אלא אלו מניין לרבות עופות ומנחות יין לבונה ועצים תלמוד לומר ופנית בבוקר כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא מן הבקר ואילך רבי יהודה אומר יכול יהא פסח קטן כו' ומשמע מיהא דלינת רגלים אינו רק דומיא דהני והיינו (ו) יום ולילה וכי מקשה פ' לולב וערבה (סוכה מו:) זמן כל ז' ימים מי איכא הוה מצי לאקשויי וליטעמיך לינה (ז) דלא מקשי כלל ויש להקשות דאמרינן בזבחים פרק דם החטאת (דף צז.) דרבי טרפון אומר אם בשל בה מתחלת הרגל כו' מותר לבשל בה בסוף הרגל מ"ט דכתיב ופנית בבקר הכתוב עשאן בקר אחד אלמא מדלענין נותר מחשב יום אחד משמע שטעון לינה כל ז' ותירץ הר"י דלפי המסקנא משני התם טעמא אחרינא משום שכל יום ויום נעשה גיעול לחברו והר"ר אלחנן תירץ דב' ענייני לינה הם אחת משום יו"ט והשנית משום קרבן שטעון לינה והתם אף בחוש"מ והכי משמע בההיא דבכורים (ח) לינה וקרבן משמע שטעונין לינה משום ה)יו"ט וכן מצינו בירושלמי גבי ההיא משנה דבכורים הדא איתמר כשאין עמהן קרבן אבל יש עמהן קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן: **נפשוט** מינה דחד יומא טבוח. וממתני' לא אלימא ליה לאקשויי (ט) ומודים כשחל להיות בשבת שיום טבוח לאחר השבת ואי אית ליה תשלומין כל שבעה ימתינו (י) לציבורא עד תרי בשבת וי"ל דהא לא רצו כל כך לאחר: **אמרה** תורה מנה ימים וכו'. היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים לקדש חדש והיה מגיה מנה שנים וקדש יובל והכי איתא בתורת כהנים דמצוה למימני שמיטין לקדש יובלות וכן היה מגיה בפ"ק דר"ה (דף ה.) ובמנחות (דף סה: ושם) בשמעתא דצדוקין שהיו אומרים עצרת לאחר השבת אך קשה לר"ת למחוק הספרים ולהגיה גירסא שאינה בשום מקום ומפרש דודאי ר"ח נמי דאורייתא הוא למימני ביה יומי וכדאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ה.) מנין שאין מחשבין שעות לחדשים ת"ל עד חדש ימים ימים אתה מונה ואי אתה מונה שעות ואל תתמה על הלשון שאע"פ שאין רק דרשה מצינו כי האי לישנא בפרק בתרא דמגילה (דף כט:) אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה אע"פ (כ) כי אותה דרשה אינה פשוטה שהרי צדוקין חולקין בה לומר שהיחיד מתנדב ומביא תמיד והר"ר אלחנן וכן יש לגרוס כאן חדש למנויו שכן מצינו בפ"ק דר"ה (דף י:) בגמרא ולנטיעה מה חדש למנויו אף שנה למנויה: **אף** עצרת למנויה. לענין קרבן קאמר דאי לענין יום טוב לא צריך קרא: **מצוה** למימני יומי ומצוה למימני שבועי. ותרוייהו איתנהו יומי לקדש עצרת שבועי לתשלומין והקשה הר"ר אלחנן ליגמר מיובל דלא מקדשין ליה לענין שמיטין רק לשנים וא"כ לא (ל) נימא כלל הכא מנין שבועי לקדש ותירץ דלהכי אצטריך חג השבועות לומר שמקדשין בו ימים ושבועות דאי לא תימא הכי למה לי קרא מדרשה דחג השבועות למדרשה דרבה בר שמואל ומנה ימים וקדש חדש לאפוקי מלבן של צדוקין וע"ל דלא גמרינן מיובל דדנין ימים מימים עצרת מחדש ואל יוכיח יובל דשנים ניהו ומהכא שמעינן דמצוה למימני יומי ושבועי בספירת העומר דקי"ל כאביי: **אלא** לאו לתשלומין. דשרי לקצור ולעשות מלאכה ביום טבוח ומסיים בה בירושלמי א"ר יוסי ברבי בון ובלבד שיכלם לעיסתו כהדא דתנינן לה (מ) אמר איניש ליהוו עלוואי אעין ובכורים ואומר הרי עלים למזבח וגיזרין למערכה אסור בהספד ובתענית ומלעשות מלאכה בו ביום כלומר ואע"פ שהתורה התירה מלאכה לתשלומין לא מצי למיעבד רק לצורך אכילתו אם כלה עיסתו כמו שמצינו שאסור לאדם לעשות מלאכה ביום הקריבו את קרבנו והא דקאמר בסמוך ואי מדר"א הוה אמינא מה תשלומין בחג המצות אסור בעשיית מלאכה אף של עצרת (נ) מדאורייתא ואע"ג דחול המועד אינו אלא מדרבנן בדבר שאינו אבוד משום שביעי דאורייתא נקטיה אבל מ"מ אף הש"ס שלנו לא פליג בהא דמדרבנן מיהא מיתסר יום טבוח כדפרישית: **ואצטריך** דר"א (ס) ואיצטריך דרבי אושעיא. הקשה הר"ר אלחנן מברייתא דלעיל ליעבד צריכותא דתני רבה בר שמואל ועל ר"א בן יעקב וחג השבועות לאמר ר"א ורבי אושעיא למה לי דמשמע מיניה שיש לו תשלומין כל ז' וי"ל דההיא ברייתא אתיא לסתור דרשת הצדוקין במנחות (דף סה: ושם):

אלא

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאפשר למחר אבל בהא אימא מודו: (ב) תוס' ד"ה דכתיב וכו' והש"ס שלנו לא סבירא ליה הכי דהא: (ג) בא"ד ובפ"ק דר"ה פרש"י דאי ביום טוב כל"ל ותיבת משום נמחק: (ד) בא"ד ורבי עזריאל מצא בתוספתא בס"פ בתרא דסוכה דתניא: (ה) בא"ד כיצד נפטרו מבע"י והשכימו וכו' בשמעתא דאמר זמן וכו' דומיא דבכורים שהוא לילה אחת ועוד תני: (ו) בא"ד אינו רק דומיא דהני והיינו לילה אחת וכי מקשה כל"ל ותיבת יום נמחק: (ז) בא"ד הוה מצי לאקשויי וליטעמיך לינה אלא דלא חש לאקשויי כלל ויש להקשות: (ח) בא"ד בההיא דבכורים דתני לינה וכו' הדא דתימר כשאין: (ט) ד"ה נפשוט וכו' לאקשויי דתנן ומודים. נ"ב דלאחר שבת תני אין כ"ג מתלבש בכליו מפני הצדוקין ואי אית ליה תשלומין וכו' ימתינו עד תרי בשבת דאין בו משום צדוקין: (י) בא"ד ימתינו עד תרי בשבת דיש לומר דלא רצו כל כך לאחר לציבורא הס"ד: (כ) ד"ה אמרה וכו' אע"פ שאותה דרשה וכו' בפ"ק דר"ה גמרא דלנטיעה: (ל) ד"ה מצוה וכו' וא"כ לא לימני כלל הכא וכו' למה לי קרא. נ"ב פי' דאי אין מקדשין שבעה לעצרת למה לי קרא דכתב המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות האיתא בחג המצות ובחג הסוכות לאקושי לחג המצות דטעון לינה אבל חג השבועות לא איצטריך ולא קשיא נמי השתא דכתיב שה"ש דיש תשלומין שבעה לעצרת הך דתני רבה דמנה ימים כו' למה לי דהא איצטריך לאפוקי מלבן של צדוקים אבל קשה דאיצטריך קרא דחג השבועות דטעון לינה והשאר תמרן: (מ) ד"ה אלא וכו' כהדא דתנינן כל איניש ליהוו עלוואי אעין בכורים פי' האומר הרי עלי עצים וכו' כלומר דאע"פ: (נ) בא"ד אף של עצרת היינו מדאורייתא: (ס) ד"ה ואצטריך דר' אליעזר ב"י ואצטריך דר"א אמר ר' אושעיא פי' דתני רבה בר שמואל למה לי הא כתיב חג השבועות דאמר רבי אלעזר א"ר אושעיא ומשמע מיניה כל"ל ותיבת למה לי נמחק:

מסורת הש"ס

א) ר"ה ה. מנחות סה: ע"ש סו., ב) [ר"ה ה. ע"ש מנחות סו.], ג) [סוטה מז.], ד) [דה"ב ז], ה) [קרבן יו"ט כל"ן],

תורה אור השלם

1. וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ: דברים טז ז
2. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַייָ: ויקרא כג טז
3. שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: דברים טז ט
4. וּקְרָאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: ויקרא כג כא
5. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב

הגהות הגר"א

[א] גמ' תיבת הראשון נמחק:

מוסף רש"י

מנה ימים. שנאמר (במדבר יא) עד חדש ימים. **וקדש חדש.** בקרבנות (ר"ה ה.). **מה חדש למנויו.** קדושו אחד ממנויו ביום ראש חדש הוא מקריבן, ומן הוקבע להם אחד מן הימים שהוא נמנה על ידם, **אף עצרת למנויה.** הבאת קרבנותיה באחד ממנויה, והרי היא נמנית על ידי שבועים, שנאמר (ויקרא כג) שבע שבתות תמימות תהיינה (ר"ה ה.).